

BREU REMEMBRANÇA DE GUILLEM M. DE BROCÀ
DEL SEU CONDEIXEBLE JOSEP TORRAS I BAGES.
EL TEXT AUTÒGRAF COMPLET

JESÚS ALTURO I PERUCHO
Universitat Autònoma de Barcelona

*A brief memoir by Guillem M. de Brocà concerning his fellow student Josep Torras i Bages.
Hand-written by the author*

Text complet del record que Guillem M. de Brocà tenia dels anys passats a la universitat amb Josep Torras i Bages.

Full text of the memories of Guillem M. de Brocà of the years spent at university with Josep Torras i Bages.

Paraules clau: Biografia de Torras i Bages, Guillem M. de Brocà, Universitat de Barcelona.

Keywords: Josep Torras i Bages, Guillem M. de Brocà, Homages.

En el *Pròleg general* que encapçala l'edició de les *Obres completes* del venerable bisbe Josep Torras i Bages, publicades per la Biblioteca Balmes el 1935, el P. Ignasi Casanovas explica que per a aquesta edició «ocasió ha vingut a punt i expressa amb la introducció de la Causa de Beatificació del procés informatiu obert en les cúries episcopals de Vich i Barcelona, no solament perquè és l'hora propícia de propagar les obres del Doctor Torras, sinó també perquè la mateixa Causa ajuda a completar, ordenar i revisar tots els seus escrits». ¹ I continua: «per tant, el criteri que ens ha guiat en conjuminar aquesta col·lecció, és el de donar no solament tots aquells escrits que revelen el seu pensament, sinó també tots aquells, fins les engrunes, que ens donen la seva vida personal. Si algú deia que algunes o moltes d'aquestes coses pertanyen més a la biografia que a la bibliografia, tindrà tota la raó; mes nosaltres afegirem que en les *Obres completes* no solament hem volgut donar la seva bibliografia, sinó també els fonaments més íntims de la seva biografia». ² D'aquí que els curadors de la recopilació contactessin amb els qui

1. CASANOVAS, Ignasi. «Pròleg general». A: TORRAS I BAGES, Josep. *Obres completes*. Edició a cura d'Ignasi Casanovas. Barcelona: Biblioteca Balmes, 1935. P. VII.

2. *Idem*, p. XII-XIII.

tingueren un tracte personal amb el Dr. Torras per tal d'arreglar no sols tot el material escrit encara accessible, sinó també tots els testimoniatges possibles sobre la personalitat del gran bisbe. I un a qui hom recorregué fou el cèlebre jurista Guillem M. de Brocà, amb qui Torras havia compartit banc a les aules universitàries.

El Dr. Fortià Solà i Moreta en la seva monumental biografia de Mns. Torras i Bages ja reporta alguns fragments del text enviat a la redacció pel Dr. Brocà;³ però no en dóna una transcripció completa i la presenta amb esmenes ortogràfiques (i algun cop lèxiques) de la redacció original de Guillem M. de Brocà, que, naturalment, degué escriure aquest breu record, sense data expressa, els darrers anys de la seva vida,⁴ cosa que explica segurament una ortografia irregular i vacil·lant, i l'addició o omissió segons els casos d'algunes lletres en determinades paraules, algunes construccions sintàctiques sense il·lació lògica, un error cronològic i freqüents borrots, cosa que potser també denota alguna dificultat de llenguatge o una certa dislèxia en el Dr. Brocà, si més no en els seus dos darrers anys de vida.⁵

Atès l'interès que aquest text pot tenir per a un millor coneixement de la idiosincràsia tant del Dr. Torras i Bages com del Dr. Brocà, el dono a continuació en transcripció íntegra i literal, sense altre canvi ni esmena que l'addició de lletres evidentment oblidades (< >) o la supressió d'algunes de sobrees (\).

«Vaig tenir la molt venturosa sort d'esser el benivolgut condexepile del Dr. Torras y Bages des l'any d'Ampliació⁶ fins al termini de la carrera.

En l'esmentat any En Torras (que d'altra manera no s'havia d'anomenar ni l'anomenabem allavors) es revelà qui era. Be es pot dir qu'el descobrí el ca-

3. Vegeu les p. 36, 46, 47 i 58 del primer volum de la biografia.

4. Sobre Brocà (1850-1918), que sobrevisqué dos anys al bisbe Torras, hom pot veure VALLS TABERNER, F. «En Guillem Me de Brocà y de Montagut (21 abril 1850-23 octubre 1918)». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 10 (1921), p. 15-22; BROCÀ I TELLA, S. De. «Presentació». A: BROCÀ, G. de. *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del Civil y exposición de las instituciones del Derecho Civil del mismo territorio en relación con el Código Civil de España y la jurisprudencia*. Vol. I, reed. de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1985, p. IX-XIV; i ROCA I TRIAS, E. «Introducció». A: BROCÀ, G. de. *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del Civil y exposición de las instituciones del Derecho Civil del mismo territorio en relación con el Código Civil de España y la jurisprudencia*. Vol. I, reed. de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1985, p. XV-XXV; FONT I RIUS, J. M. *Guillem M. de Brocà. Semblança biogràfica*. Barcelona: IEC, 2000, i OLEART I PIQUET, O. (s.v.). A: SIMON, A. (dir.). *Diccionari d'historigrafia catalana*. Barcelona, 2003, p. 257-259. Per a una excel·lent i exacta valoració de l'obra del Dr. Brocà, vegeu també la ressenya de SOLÉ, S. *L'Avenç*, 107 (1987), p. 68-69; hom pot consultar, igualment, MIRAMBELL I ABANÓ, A. «Introducció». A: BROCÀ, G. de. *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del Civil y exposición de las instituciones del Derecho Civil del mismo territorio en relación con el Código Civil de España y la jurisprudencia*. Vol. II. Barcelona, reed. de la Generalitat de Catalunya, 1987, p. XI-XXII.

5. Cosa que, si fos certa, no li hauria impedit de destacar també en els seus estudis de retòrica i fins de llatí, llengua en la qual fou capaç d'adreçar-se als deu anys al seu avi matern, Josep Montagut i Pedret, el qual li respongué en la mateixa llengua en lletra datada a Reus el 16 de febrer de 1860. Vegeu VALLS TABERNER, *op. cit.*, n. 4. De tota manera, no cal oblidar tampoc que Brocà estava més habituat a escriure en castellà que no pas en català, però, certament, aquest costum no és suficient per explicar la mena d'errors comesos. Vegeu BROCÀ I TELLA, *op. cit.*, p. XII-XIII.

6. Era l'any 1863.

*tedratich de Metafisica, l'eximi coterrani d'ell, En Xavier Llorens,*⁷ *gran psicolech a qui sorprengueren els razoçinis d'En Torras. Allavors, jornalment es preguntaba la llissó,* y era de veure el pasme d'En Llorens al sentir com l'alumne Torras s'explicaba, ja qu'aquest no's limitava a esser un fonograf de l'explicació d'aquell en el avant proper jorn.<A> En Torras el delectava tot quant el nostre professor exposava, emperó no'l corprenia. Reid y Hamilton⁸ eren els *Deus* d'En Llorens y l'esperit d'En Llorens y En Torras no s'amotllava d'una manera estreta a l'escola escocesa de qu'abdos eran els cap-padres. Açó en la *psicologia* qu'era el fort d'esmentada escola y mes en la *llógica* en que fluxexa la meteixa escola y, mes encara, en la metafisica a la qu'aital escola no arriba, y s'allunyava de Sant Tomas. Per ço moltes voltes, En Llorens, acabada la clasa, cridava an En Torras y tenia ab ell conferencies qu'ab ningú mes tení.

Als alumnes que no eram *del monton* (Perdó demano per excluerem⁹ (*sic*) d'aquest calificatiu *del montón*), En Llorens ens doná un qüestionari. El contestaven¹⁰ (*sic*) per escrit y en Llorens, també per escrit, esmenava les respostes. De la vulgaritat d'aquestes sobrepuxaven les d'En Torras y Bages y be es pot dir que constituïren la quinta essencia de tota una vera filosofia.

De tots els professors de la facultad de Dret, més qu'apreci; en Torras meresque pregón respecte. El d'Economia Política (que no sabia, per cert, un mot de catalá) era lliurecambista;¹¹ etc., etc., y En Torras al *donar les llissons* y al examinarsé digué tot lo contrari de lo qu'havia dit l'aital professor, y lluny aquest d'agraviarse, va encaïllarcí¹² (*sic*) l'intel·ligencia, l'independencia y la claretat d'exposició d'En Torras y Bages.

D'un posat seriós aquest, en la seva parla era amabilíssim, fugia molt discretament de les converses y companyies que no li complasquien y sempre excusaba els defectes de professors y condexeples.

Ningú com qui escriu aquestos borrads pera coneixel ja que gairebe en totes les aules estavem de costat. Prou es veyá qu'era religiós y d'exemplar vida, empero may s'en vantava. Tampoch may habiam sospitat que volgués esser glergue, empero quant al llevant de taula del dinar de llicenciatura y doctorat (anys 1899,¹³ octubre) (els simultaneixaven) ens feu sabedor<s> de la seva resolució d'entrar en el sacerdotat, cap dels quins ho sentirem ho extranyarem,

7. Francesc Xavier Llorens i Barba, a qui el Dr. J. Torras i Bages dedicà *La tradició catalana* i l'article «En Xavier Llorens i Barba. Records íntims d'una filosofia». *Estudis Universitaris Catalans*, I (1907), p. 69-77.

8. Els filòsofs escocesos del sentit comú Thomas Reid (1710-1796) i William Hamilton (1788-1856).

9. Error evident per *excloure'm*.

10. Error per *contestàrem*, o, potser, per *contestàvem* si el *donà* anterior cal entendre'l *dona<va>*, malgrat la presència de l'accent gràfic ben clar.

11. Es tracta del catedràtic Narciso Guillén, titular de l'assignatura «Elementos de economía política y estadística» durant els cursos 1863/64 a 1869/70, segons consta a l'Arxiu de la Universitat de Barcelona d'acord amb la indagació feta a instàncies meves per la meva deixeblla Irene Brugués, a qui li ho agraeixo ben de cor.

12. Error per *encarir?*

13. Error per 1869. Vegeu VALLS TABERNER, *op. cit.*, p. 17.

tots el[s] felicitarem de bon cor y despres tots diguerem que seria un sacerdot exemplar per sas virtuts y son talent.

Ya a les hores En Torras exteriorizava son amor a Catalunya. El lèxich catalá no estava fixat com hara. Es debatia fortament la quèstio de la *a* o de la *e* en els plurals femenins, quèstio qu'es decantava cap a la *a* y maxorment En Torras era partidari de la *a*, per esser d'una encontrada que ni tan sols es àtona semblant vocal,¹⁴ sinó que ben clara es la pronuncia *a*. Ben clar *donas* (empleant el mot que mes sortia sempre qu'açó es debatia) en el Penades.¹⁵ Doncas be, En Torras no podia sofrir que l'anomenessin Torres ni qu'així escribissin son llinatge. "*Soch Torras (deya) perque soch catalá*". Aquest *soch catalá* era molt significatiu.»¹⁶

A. E. R. Y. P.

14. *vocal corregit de lletra*.

15. El pare I. Casanovas (CASANOVAS, *op. cit.*, p. XIX) explica: «En començar la primera edició bullia encesa la quèstio de les normes ortogràfiques, i fou cas de consultar l'autor a veure quin sistema volia adoptar. Contestà unes paraules molt característiques de la seva virtut, que fins en coses tan trivials resplendia d'una manera admirable: "Donem, digué, exemple d'obediència als qui dirigeixen aquestes coses i en saben més que nosaltres, encara que moltes vegades, malgrat la meva bona voluntat, em deixo les normes en el tinter"».

16. Text conservat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona entre els fons en procés de catalogació.